Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto

Valtiovarainvaliokunnan kuuleminen perjantai 8.11. klo 8.30

HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

TAE 2025: Valtion T&K-panostukset ja Business Finlandin toiminta yritysten näkökulmasta

Yleisesti

Suomen Yrittäjät kiittää lausuntomahdollisuudesta.

Suomen Yrittäjät tukee vahvasti päätöstä, jossa hallitus on sitoutunut kansalliseen tavoitteeseen nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot (T&K) 4 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. Samoin hallitus pyrkii kehittämään pääomamarkkinoita ja houkuttelemaan uusia investointeja, mikä osaltaan parantaa yritysten rahoitusmahdollisuuksia.

Suomen Yrittäjät kuitenkin painottaa, että jokainen menestyvä suuryritys on joskus ollut aloitteleva mikroyritys. Suomella pitää olla rohkeutta investoida innovatiivisiin, uusiin yrityksiin. Tämä rahoitus ei näy tarpeeksi selkeästi vuoden 2025 talousarviossa, eikä hallituksen laatimassa monivuotisessa suunnitelmassa T&K-rahoituksesta.

Valtion T&K-panostukset

Suomen Yrittäjät pitää hyvänä sitä, että talousarvioehdotuksessa ei peruuteta parlamentaarisen TKI-työryhmän periaatteista nostaa Suomen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitusta.

Suomi on kasvun kynnyksellä ja tässä tilanteessa on tärkeää varmistaa, että yritysten palvelut ja kannusteet kasvuun ovat kunnossa. Voimakkaiden leikkausten vastapainoksi hallitus on tehnyt päätöksiä investointien lisäämiseen kannustavista toimista. Valitettavasti toimet on mitoitettu sellaisiksi, että yli 99,5 prosenttia suomalaisista yrityksistä jää niiden ulkopuolelle. Suomessa kasvuhaluisten yritysten määrä on tasaisesti laskenut vuodesta 2016 lähtien. Samoin kasvuyritysten määrä on pienentynyt. Kesäkuussa 2024 kasvuyrityksiä oli Suomessa kaikkiaan 11 000. **Suomen Yrittäjät on**

korostanut, että kaikki nykyiset kasvuyritykset ovat joskus olleet mikroyrityksiä.

Valtion T&K-rahoitus tulee vaikuttamaan suuresti siihen, tulevatko pk-yritykset investoimaan T&K-toimintaan ja saavatko yrittäjät oikeat kannusteet siihen. Pk-yritysbarometrissa 2/2023 vain 13 prosenttia pk-yrityksistä raportoivat aikovansa lisätä T&K-toimia vuonna 2023, kun taas 58 prosenttia vastanneista eivät niin aikoneet tehdä. Eniten T&K-toimien lisäystä ennakoi teollisuusalojen pk-yritykset 18 prosentin osuudella. Yleisin julkinen rahoituslähde T&K-toiminnalle on paikallis- ja alueviranomaiset (68 prosenttia pk-yrityksistä). Vähän yli kolmasosa yrityksistä kertoi hakeneensa ja saaneensa julkista tukea myös Business Finlandilta viimeisen 12 kuukauden aikana. Alle 10 prosenttia pk-yrityksistä oli hakenut ja saanut kansainvälistä rahoitusta ja vain kolme prosenttia EU:n Horisontti Eurooppa tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman rahoitusta. Kansainvälisen rahoituksen hakuprosessit koetaan usein pk-yrityksissä liian työläiksi ja raskaiksi.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että Suomessa kohdennetaan T&K-rahoitusta myös T&K-toimintaa aloittaville yrityksille ja uusille yrityksille. Tässä on erityisen tärkeää huomioida uusina toimijoina uudet tai omistajanvaihdoksen läpikäyneet pienet ja mikroyritykset. Lisäksi SY pitää tärkeänä, että rahoitus kohdentuu tasapuolisesti näiden pk-yritysten toimiin, vaikka ne ovatkin mukana korkeakoulujen verkostoissa tai veturiekosysteemissä.

T&K-rahoitukset tulee ylettyä myös pienempiin yrityksiin

Valtion T&K-rahoitus kohdistuu Business Finlandin kautta rahoitusohjelmiin, jotka eivät erityisemmin edistä pienimpien yritysten TKI-toimien kasvattamista tai kasvutavoitteita. Päinvastoin suuri kohdennus T&K-toimintaan on vastaavasti leikannut Business Finlandin innovaatiorahoitusohjelmia, kuten pienyrityksille suunnattu matalan byrokratian Innovaatioseteli-ohjelman, vaikka se on ollut monelle käyttökelpoinen työkalu innovaatiotoiminnan alkuaskelissa. Lisäksi ELY-keskusten yritysten kehittämispalvelut (KEHPA) on poistettu. Tämä suunta on virhe. **On pidettävä kiinni johdonmukaisuudesta ja panostaa T&K-toimintaa niin, että se myös synnyttää innovaatioita.**

Keväällä julkaistussa valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotisessa suunnitelmassa linjataan, että Business Finlandin kautta ohjataan T&K-rahoitusta aloitteleville yrityksille, ja Elinvoimakeskusten uudistuksessa valmistellaan rahoitusmekanismia pk-yritysten T&K-toiminnan tueksi. **Matalan kynnyksen rahoitus on elintärkeää kasvun tukemiseksi, mutta**

hallitus ei ole vielä osoittanut tarvittavaa rahoitusta tai tarkkoja suunnitelmia näille mekanismeille. Yrittäjät kehottavat, että kasvun alkuvaiheen joustavat ja kokeilevat tuki-instrumentit palautetaan käyttöön mahdollisesti uudistetussa muodossa.

T&K-toiminnan ylimääräinen verovähennys ja yhdistelmävähennys

Suomen Yrittäjät peräänkuuluttaa pienten yrityksien huomioimisen myös verovähennyksissä. Esimerkiksi Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etla löytää T&K-verotukia koskevassa tutkimuksessaan näyttöä siitä, että **T&K-tukien kohdentaminen pienille ja keskisuurille yrityksille tuottaisi suurimmat hyödyt** (Koski & Fornaro, 2022).

Etlan tutkimuksen perusteella tukien tehokkaamman kohdentumisen lisäksi T&K-verohuojennusmalli, joka tarjoaisi isoille yrityksille vähemmän verotukia kuin pk-yrityksille, vähentäisi huomattavasti verotukimallin rasitusta julkiselle taloudelle: **kaikkia yrityksiä yhtäläisesti koskeva T&K-verotuki aiheuttaisi julkiselle sektorille noin 2,5–3-kertaisen kustannusrasitteen julkiselle taloudelle verrattuna pk-yrityksiin rajattuun verotukimalliin.**

Myös aiempi tutkimus viittaa siihen, että yhden euron lisäys T&K-verotuessa tuottaa suurimman lisäyksen pk-yritysten T&K-panostuksissa. Lisäksi pk-yrityksissä suorat tuet täydentävät verotukia. Sen sijaan tutkimuskirjallisuuden perusteella isojen yritysten kohdalla verotuet ja suorat tuet näyttäisivät korvaavan toisiaan, jolloin niiden yhteiskäyttö ei tuota parasta tulosta.

Suomen Yrittäjät ehdottaa, että nykyiset määräaikaiset T&K-toiminnan verovähennykset muutetaan pysyviksi tuki-instrumenteiksi ja että ne kohdennetaan ensisijaisesti pienille ja uusille yrityksille.

T&K-toiminnan tulee käsittää myös kaupallistamisen

Yritysten suurin pullonkaula kasvussa ja viennissä ei ole tutkimuksen ja tuotekehityksen puute, vaan kaupallistaminen. Vaikka Suomessa on päätetty, että T&K rahoituksen osuus vuonna 2030 on 4 prosenttia bruttokansantuotteesta, tätä rahoitusta ei voida käyttää tuotteiden ja palvelujen kaupallistamiseen, mikä on suuri puute. Suomen suuri haaste on juuri tuotteiden ja palvelujen kaupallistamisessa maailmanmarkkinoille. **Yrittäjät ehdottaa, että tutkimus- ja tuotekehitysrahoituksen skaalaa laajennetaan myös innovaatioiden kaupallistamiseen.**

Uusi luovien alojen T&K-toiminnan rahoitus

Suomen Yrittäjät pitää luoville aloille osoitetun oman T&K-toiminnan rahoituksen hyvänä edistyksenä T&K-toiminnan käsityksen laajentamisessa. Luovan alan aineeton varallisuus on otettava osaksi innovaatiopoliittista keskustelua. Luovat alat ovat tärkeitä myös viennin näkökulmasta jopa maailmanlaajuisesti. Luovien tavaroiden vienti vuonna 2020 oli globaalilta arvoltaan 524 miljardia US dollaria ja luovien palvelujen vienti samana vuonna globaalisti 1065 miljardia euroa.

Samaan aikaan on otettava huomioon, että 9 miljoonan euron rahoitus tuli alalle yllätyksenä ja on antaa poukkoilevan käsityksen alan T&K-toiminnan kehityksestä. Kuten aiemmin on todettu, yritykset tarvitsevat ennakoitavuutta voidakseen tehdä investointeja. **Myös luovan alan yrittäjät tarvitsevat ennakoimiseen ja hankesuunnitteluun aikaa, jotta rahoitus kohdentuu tehokkaasti ja tuottaa uusia innovatiivisia ratkaisuja.**

Business Finlandin toiminta

Kuten todettua, Business Finland on toisiksi yleisin T&K-rahoituksen jakaja pk-yritysten keskuudessa. **Business Finlandin kehittäminen asiakaslähtöisemmäksi nimenomaan pien- ja mikroyrityksille on tärkeää.**

Suomen Yrittäjät on huolestunut Business Finlandin viimeaikaisista muutoksista, kuten aikaisemmin mainittu matalan kynnyksen tuki-instrumentin, Innovaatiosetelin, lakkauttamisesta. Saamme toistuvasti palautetta pk-yrityksiltä, että **Business Finlandin ohjelmat ja palvelut eivät huomioi riittävästi pien- ja mikroyrityksiä.**

Toistuvat palautteet koskevat Business Finlandin byrokraattisuutta ja tavoitteiden epärealistisuutta. Business Finlandin rahoitusohjelmien kasvu- ja kansainvälistymistavoitteet ovat lähes utopistisia, etenkin mikroyrityksille. Samalla mikroyritys voi tulla hankkeeseen mukaan vain kokeneen yrityksen tai korkeakoulun kyljessä, eikä tällöin pääse kasvamaan täyteen potentiaaliinsa. Yrityskentälle on piirtynyt kuva, että rahoitusohjelmissa pärjäävät ne, jotka ovat jo tunnettuja asiakkaita, kun taas **Suomi tarvitsisi rohkeita investointeja radikaaleihin innovaatioihin ja nuoriin pienyrityksiin, jotta löytäisimme uusia kasvun lähteitä ja menestystarinoita.**

Team Finlandin ja vientitoimintojen uudistus

Team Finland toiminta on hallituksen linjauksen mukaisesti uudistumassa. Business Finlandin ulkomaantoiminnot siirtyvät Ulkoministeriön vastuulle tammikuussa 2025.

Uudistuksessa on pidettävä huolta asiakaslähtöisyyden turvaamisesta. Uusi toimintamalli on oltava yritysten näkökulmasta selkeä ja yksinkertainen. Tarvitsemme ehdottomasti saumattoman palvelupolun maakunnista maailmalle. Yrityksissä uudistus on nähtävä palvelun parantumisena.

Uudistus edellyttää luottamusta eri julkisten tukiorganisaatioiden kesken ja tiedolla johtamista. Tarvitsemme kasvupalvelut myös mikroyritystasolle, koska pienestä yrityksestä ovat ponnistaneet myös nykyiset suuret yritykset.

Nykyisellä rakenteella on menty ehkä liikaakin strategiseen suuntaan, jolloin ”hands on”-palvelut ovat kärsineet. Monet yritykset ovat kokeneet jäävänsä palvelujen ulkopuolelle. Business Finlandin ympärille on muodostunut tietynlainen ”yritysten eliittiklubi”, johon on vaikea päästä sisälle. Sen sijaan tarvitsemme lisää kansainvälisen kaupan ”myyntitykkejä” laajemman yritysjoukkomme rinnalle viennin tueksi.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Maria Nyroos
Digi-, innovaatio- ja korkeakoulupolitiikan asiantuntija